

Dovolj jasno ti Mars pripoveduje o nji, kadar se poslavlja zima od njegovih dežel.

— Pomlad je tu! Kako enolične in puste vstajajo marsove pokrajine iz zimskega spanja. Zarumenela so jezera in morja kot da bi se bila izsušila preko zime. Obledeli so po celinah temni prekopi, da jedva še tu in tam opaziš medlo sled njih omrežja. Na beli tečajni kučmi počiva toplo pomladno solnce. V njegovih žarkih se tali snežna odeja — in ko prihaja poletje, ji je odkopnel že obširen pas. Temen rob se pojavi vseokrog taleče se čepice, kot da bi tamkaj zastajalo in naraščalo globoko vodovje. Že nabrekajo plitva morja na jugu in stopajo preko nizkih otokov. Vedno temnejša se riše planjava vodá, ko se je napila polarne povodnji. Bliže in bliže k celinam hrumi narastlo vodovje. Zdaj, zdaj bo planila strašna poplava preko nizkih peščenih planjav in potopila v vesoljnem potopu vse kontinente.

Sedaj se odprite, vi žejni prekopi! Vklenite pretečo poplavo v meje svojih bregov in popeljite nje grozo kot blagoslov po izmučeni zemlji!

In res! — Struga za strugo se stemni po žoltih celinah, ostrejšče in jačje postajajo črte prekopov, množe se, spajajo v enotno omrežje. In ko je sila največja — prikaže se čudo!

Kar črez noč se pojavi poleg nabreklega kanala, sedaj tu sedaj tam, nova vzporedna struga. Kot da je odprla ob najhujši nevarnosti tajinstvena roka zatvornice nevidnega kanala.

Ko je l. 1888 Schiaparelli prvič popisal ta zagonetni pojav podvojitve marsovih prekopov, so učenjaki majali z glavami. In še danes bi ga prištevali med bajke iz „Tisoč in ene noči“, da ga niso videli na lastne oči in izpričali tudi drugi resni in trezni opazovalci.

(Konec: prihodnjič.)

Književna poročila

Dr. Josip Gruden, Zgodovina slovenskega naroda. VI. zvezek. Izdala Družba sv. Mohorja v Celovcu, 1916. Str. 873—1088.

V svetovni zgodovini so se odigrali v dobi, ki jo v letošnjem zvezku popisuje dr. Gruden, namreč v 17. in 18. stoletju, veliki dogodki. Stare države so začele razpadati, oziroma so tudi razpadle (španska, švedska, poljska, turška) in na njih mesto so stopile nove velesile (ruska, avstrijska, pruska). V politiki je zavladał cerkveni in državni absolutizem, ki se je umaknil pozneje prosvetljenemu in s

prosvetljenostjo se je začelo tudi novo duševno življenje za evropske narode. Za nas Slovence vsa ta doba ne pomenja veliko, posebno ne za naš narodni in duševni razvoj. Narodnega življenja je jako malo. Junaška doba odbijanja turških napadov počasi poneha in istotako tudi kmečki upori. Živahno protestantsko slovstveno delovanje je zatrto, a literarni poskusi protireformacijskih pisateljev so slabi in precej osamljeni ter ohranjujejo komaj kontinuiteto slovstvenega delovanja in ljubezen naroda do tiskane slovenske knjige. Kolikor je duševnega življenja med nami, je tuje. Romanska kultura se začne širiti in pod njenim vplivom ustvarjajo razni tuji laški umetniki slikarska, kiparska in stavbna dela. Med plemstvom in meščanstvom se širi italijanski vpliv in vedno večje je število laških plemenitašev in meščanov. Nikjer našega duha. Šele s prosvetljeno dobo se začneja zopet živahnejše gibanje slovenskega duha in šele tedaj zopet slišimo o delu in delih Slovencev. Neplodnost in suhoparnost 17. in 18. stoletja za Slovence se pozna tudi pisatelju. Posebno prvi del letošnjega snopiča Zgodovine slovenskega naroda je malo zanimiv in bi bil še manj, če bi ga ne krasilo precejšnje število slik. Z večjim zanimanjem bo vsakdo čital drugo polovico, ki popisuje kulturne razmere: plemstvo, meščanstvo, trgovino in obrt, znanost in umetnost, slov. slovstvo, kmetske hiše, ljudske običaje, nošo in končno razne nadloge, ki so trle naše prednike: kužne čase, čarovništvo. Glavni vir je bil pisatelju za ta del Valvasor in po njem je posnetih tudi precej prav zanimivih slik.

Po dosedanjem obsegu Zgodovine sklepajoč, pričakujemo od pisatelja še dva snopiča. Le škoda, da sedmega radi vojnega časa ne prejmemo prihodnje leto.

I. B—K.

Koledar šolske Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani za navadno leto 1917. Izdalo in založilo vodstvo. 80. 156 str. + inserati. Cena broš. 1 K 20 v.

Med našimi narodno-obrambnimi organizacijami nadaljuje svoje delovanje tudi med vojsko edino Družba sv. Cirila in Metoda. V minolem šolskem letu je vzdrževala 18 otroških vrtcev, ki jih je obiskovalo nad tisoč otrok, in šest ljudskih šol z 31 razredi, med temi so tri tržaške osemrazrednice s 40 oddelki in nad 2000 učenci. Njeni zavodi v Krminu, Pevmi in na Blanči pri Gorici vsled vojnih dogodkov niso delovali. „Vestnik“ nam je podal natančno bilanco družbe l. 1915, izvestje o njeni imovini in proračun za l. 1917 z edino postojanko: „Stroški 160.000 K“, ki trka na rodoljubna srca vseh zavednih Slovencev. Delovanje podružnic je bilo vsled obstoječih razmer močno ovirano, a ponekod še vendar precej živahno. — Za običajnim koledarjem so uvrščene najnovejše poštne določbe in lestvice kolkovin, katerim sledita črtica o 90letnem jubilarju Luki Svetcu, družbinem podpredsedniku od njenega postanka, in življenjepis blagega dobrotnika Antona Poljšaka, ki je zapustil vse svoje imetje šolski družbi. — Vojnim in drugim smrtnim žrtvam v vrstah D. C. M. v hvaležni spomin je nanizana daljša vrsta kratkih nekrologov s slikami. Ing. I. Mačkovšek je priobčil zanimivo statistično razpravo o narodnostih na Primorskem po prvem uradnem raziskovanju pred 70 leti; A. Beg je opozoril na stoletnici rojstva dveh odličnih Slovencev: Davorina Trstenjaka in Andreja Pirnata. Leposlovni del, v prozi in verzih, je po večini oskrbel Ksaver Meško. T. D.

